

III Mh 389/14

Knjižnica „Mariborskega Sokola“
6. zvezek.

Langner - P. P. :

**NAČELA
KARLA HAVLÍČKA
BOROVSKEGA**

Cena 80 v.

MARIBOR 1912.

∴ Tiskala „Zadružna tiskarna“ v Krškem. ∴

Božena Němcová, **Česke pravljice**. Knjiga bo zelo razveselila stariše in učitelje, najbolj pa šolsko mladino, in tej je v prvi vrsti namenjena. B. N. pripoveduje elegantno, živahno in naravno in vsaka pravljica je izvedena z bogato in vkusno fantazijo. Lepa oblika in skrbna prirediteljev pomnožujeta vrednost slovenske izdaje.

P. P.: **Načela Karla Havlíčka Borovskega**. Ideje neustrašenega in jeklenega slovanskega narodnega bojovníka in mučénika hočemo razširiti tudi pri nas. Kakor zlata zrna se zdijo njegove misli, ki naj vodijo in vzgajajo cvet slovanskega naroda.

P. Poljanca „**Kratka zgodovina slovanskega naroda**“ ki jo je izdal Mariborski Sokol leta 1908., je popolnoma pošla že tekom prvega leta, kar je najlepši dokaz, kako je bila taka knjiga potrebna. Doslej je to še vedno edina knjiga o narodni zgodovini, ki je od kraja do konca pisana tako toplo in poljudno, da jo čita z veseljem tudi najpreprostejši vaščan in po kateri je segla z navdušenjem šolska mladina. Knjiga je primerna za vsako društveno in domačo knjižnico, zlasti pa kot dar šolski mladini v zadnjih šolskih letih. — Druga izdaja je izšla v večji obliki na lepem, trpežnem papirju.

Dr. Pivko, **Telovadne igre**. Hvaležni smo g. pisatelju in založniku za to zbirko, ki obsega 58 telovadnih iger, in toplo priporočamo vsem, ki se pečajo s telesno vzgojo slovanske mladine. Igre so pisane jasno in razumljivo, tako da bodo lahko uporabljali knjižico tudi učenci brez vadiatelja ali učitelja. (Učit. Tovariš 1912, 5).

— Lahko trdim, da bo ta knjižica res dobro došla; doslej je marsikdo pogrešal takega navodila, kako naj se mladinske igre sestavno, zanimivo, izdatno in uspešno goje in

NAČELA KARLA HAVLÍČKA BOROVSKÉGA, najslavnejšega češkega časnikarja.

Po knjigi „J. Langer, Politické zásady
K. Havlíčka Borovského“ priredil z do-
voljenjem založnika J. Otta v Pragi P. P.

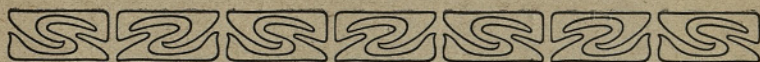
Inv. št. 030038939

MARIBOR 1912.

: IZDAL IN ZALOŽIL „MARIBORSKI SOKOL“. :
TISKALA „ZADRUŽNA TISKARNA“ V KRŠKEM.

Ti nisi bil svobode le apostol,
Ti bil svobode prvi si bojevnik,
Ti bil si tudi mučenik njen sveti.

Ž. Neruda.

Uvod.

Med slovanskimi politiki in časnikarji imenujejo na prvem mestu Karla Havlíčka Borovskega. Ta mož je pravi tip realno mislečega, neustrašenega slovanskega narodnega bojevnika. Havlíček je branil svoje ideje z jekleno doslednostjo in se ni uklonil niti najhujšemu političnemu despotizmu, ki je tlačil vse naše javno življenje. Zaradi svojega boja proti nazadnjaški vladi se je moral pokoriti v prognanstvu v tirolskih hribih, toda niti takrat mu niso mogli vzeti njegovega prepričanja, ko mu je policijska sila iztrgala časnikarsko pero iz rok.

Proti Metternichovemu absolutizmu in proti reakciji, ki je sledila letu 1848., se je boril Havlíček brezobzirno, toda ne kot strasten politik, temveč kot pošten Slovan, ki hoče kulturno in vsaj tako svobodno živeti, kakor se človeku spodobi. Iste cilje je imel Havlíček pred očmi tudi kot pisatelj in pesnik.

Karel Havlíček se je rodil leta 1821. v Borovi pri Polnički na Češkem blizu češko-moravske meje in zato si je nadel priimek »Borovsky«. Hotel se je posvetiti duhovskemu stanu in je vstopil v praški seminar. Devet mesecev, ki jih je tukaj prebil, je zadoščalo, da se je iztreznil iz svojih iluzij. Izprevidel je, da v tem zavodu ne vzgajajo narodnih buditeljev. Za navdušenega Slovana, ki se je želel posvetiti narodnemu delu, ni bilo v teh zidovih zdravega zraka, kajti v gojencih so ubijali korenito vse, kar ni prijalo policijski in absolutistični vladi takratne Avstrije.

Zelo važno za duševni razvoj mladega Slovana je bilo

leto 1843., ki ga je preživel na Ruskem kot domači učitelj pri moskovskem profesorju Ševyrevu. Od Rusov je pričakoval takrat marsikateri zapadni slovanski idealist rešitev Slovanstva. Havličkovo kritično oko je tukaj kmalu spoznalo, da si zapadni Slovani predstavljajo carsko državo celo drugačno, nego je, in da se zelo motijo tisti, ki gledajo brate na vzhodu le od daleč v lepih sanjah. Havličkove »Ruske slike« in »Epigrami« pričajo, kako je opazovanje ruskega življenja razočaralo njegove domoljubne nade.

Z Ruskega se je vrnil (1844) kot zrel mož. Časnikarsko delo ga je polagoma pripeljalo na politično polje. Zlasti v dobi burnih političnih dogodkov leta 1848. je popolnoma umolknil kot pesnik in leposlovni pisatelj ter se posvetil izključno publicistiki. V junaškem boju je moral nazadnje podleči policijski sili, ki ga je vrgla v prognanstvo v Brixen na Tirolsko.

Umrl je leta 1856., star šele 35 let.

* * *

Havličkove politične ideje so veljavne še dandanes in bodo ostale za vselej.

V člankih, ki jih je objavil v časopisih in zbornikih »Česká Včela«, »Národní Noviny«, »Květy«, »Slovan«, »Epistoly Kutnohorské« itd., je odgovoril sredi 19. stoletja skoro na vsa vprašanja, ki nas mučijo še dandanes v javnem življenju. Havlíček je najboljši politični učitelj in najzanesljivejši svetovalec in zato želimo, da spozna tudi slovenski človek njegova načela.

Prva in največja skrb bodi posvečena ohranitvi jezika in narodnosti, tako uči Havlíček. Ta skrb pa ne sme biti osamljena, temveč se mora družiti z notranjo duševno silo, s splošno narodno izobrazbo, kajti le tako je zagotovljen obstanek naroda. Iščimo predvsem povsod

resnice in ne bodimo med seboj nestrpni, temveč prizanesljivi, da ne planemo kar z natolcevanjem in denunciranjem po onem, ki si je ustvaril trdno lastno prepričanje, a drugačno, nego je tisto, ki je ravno v modi. Poleg politične svobode je zahteval Havlíček tudi versko in cerkveno svobodo, kajti svobode in prava v političnem in narodnem življenju si človek ne more misliti brez svobode in prava v verskem življenju. Kdor se bojuje zoper posvetni absolutizem, se mora dvigniti prej zoper cerkvenega. Najmočnejše orožje zoper oba je npravnost in poštenost ljudstva, ki jo je zahteval povsod v javnem življenju in v splošni izobrazbi. Šolnina naj bi se odpravila, da bi se odprla pot v šole tudi siromakom. Šolstvo naj si ureja in upravlja vsak narod sam in sicer naj bi se preosnovalo tako, da bi temeljito pripravljalo učence za javno življenje in za narodno osamosvojitv. Ognjevito je branil splošno volilno pravico. V politiki je zametaval strasti in nasilstva ter terjal čine, ki so posledica hladnega premišljevanja. Vsaka revolucija je nesreča in le takrat sme narod seči po tem obupnem sredstvu, kadar se drugače ne more braniti. Revolucija bi bila uspešna le v tem slučaju, če ima narod zaslombo v svoji npravnosti in izobrazbi. — Prazni politični radikalizem je Havlíček dosledno pobijal in klical, naj odstranimo predvsem vse tiste zapreke, ki nam v lastnem ljudstvu škodujejo, da ne moremo doseči in si ohraniti svobode. Svoj narod skušajmo dvigniti na ono stopnjo omike, da bo sam zmožen priboriti si in čuvati svobodo. Prava radikalnost je le v korenitem političnem drobnem delu; oni ljudje, ki imajo svoj radikalizem bolj v gromovitih nepremišljenih besedah in ki grabijo v svoji kratkovidnosti vsak hip po orožju in ne pomislijo, ali je sploh kaj nade na zmago in kakršenkoli uspeh, škodujejo narodu s svojo trdoglavostjo.

Havlíček je sovražil tiste rodoljube, ki nosijo svojo ro-

doljubnost le na jeziku. Povsod je poštenje in resnica glavna stvar. »Kdor si naš, bodi predvsem sam marljiv, delaven, časten in omikan človek, potem šele rodoljub!« Glede razmerja k posameznikom in narodnim družbam se je držal načela, katerega smo se naučili »od najodličnejšega liberalca« tega sveta: »česar sam nočeš, ne stori svojemu bližnjemu.«

Proti zatiralcem svobode in narodnosti bodimo edini, nikakor pa ni v ostalem priporočati tiste sloge, ki ubija vsako drugačno mnenje. Privoščite vsakomur njegovo osebno prepričanje, kajti ni mogoče, da bi mislili vsi ljudje o vseh rečeh docela enako kakor na povelje.

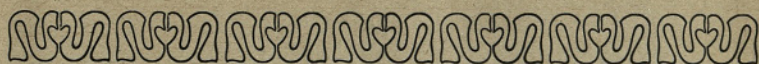
Kar se tiče stališča Slovanov v avstrijski državi, je bil Havlíček istega mnenja kakor Palacky (tega mnenja so se oprijeli tudi slovenski politiki leta 1848.): avstrijski Slovani želimo, naj se Avstrija ohrani, kajti v Avstriji vidimo garancije svojega narodnega obstoja, seveda le v svobodni, demokratični in federativno urejeni Avstriji.

Življenska potreba federativne Avstrije bi bila pravičnost v narodnem oziru. Avstrijski Slovani se lahko vedno odlikujejo pred ostalimi narodi s svojo pravičnostjo v narodnem oziru; najlažje se bodo pogodili z ostalimi, zlasti ker ne bodo zahtevali nič drugega in nič več, ko enakopravnost.

Skupno postopanje vseh malih avstrijskih narodov proti prevelikim zahtevam Nemcev in Ogrov se je zdelo Havlíčku potrebno.

To so Havlíčkova politična načela.

Vitez Schmerling, avstrijski justični minister, je (1850) javno priznal: »Ne da se tajiti, Havlíček je najbolj nadarjen in genijalen urednik v Avstriji in treba je obžalovati, da se noče z vlado pogoditi.«

Skrbimo za ohranitev jezika in narodnosti.

Prvo in največjo skrb moramo posvetiti narodnosti, jeziku. Bratje mili! Naj vas ne premotijo neodkritosrčni glasovi, ki pravijo, da je to samo forma, samo postranska reč, in da zaradi jezika in narodnosti ne smemo pozabiti važnejših reči. Tako govorijo le neodkritosrčni, skriti sovražniki našega naroda. Največja svoboda brez narodnosti ni nič, kajti taka svoboda je svoboda edino za tujce, za tlačitelje in gospode naše, ne pa za nas. Kaj je pomagala doslej Ircem angleška svoboda, kaj je pomagala našim Slovakom ogrska svoboda! Odgovorite na to vprašanje vi vsi, ki zlo-miselno besedičite in ki bi nas radi zavedli na krivo pot! Kaj koristi zamorcem, sužnjem v južnih deželah severno-ameriške državne zveze najsvobodnejša uredba teh dežel! Toliko jim koristi, da so po živini prvi prehod h konjem, kajti tam smatrajo menda celo konje za višje stvari. Kjerkoli ne gospodari vaš jezik, vaša narodnost, tam ste tlačani tudi v najsvobodnejših deželah. Saj je vendar svoboda besede, svoboda tiska prvi temelj vsake druge svobode.

Duch Národních Novin, str. 1.

* * *

Pomnimo si to glavno pravilo, katerega nas učijo izkušnje vseh vekov. Politična svoboda brez narodne nima vrednosti; in pri katerem narodu vlada tuj jezik v uradih, v šolah in v življenju, tam ni prave svobode, ni demokracije, kajti tam je aristokracija, in sicer najostudnejša aristokracija, aristokracija jezika.

D. N. N. str. 29.

* * *

Zato je pa glavna skrb vsakega naroda, da si zavaruje predvsem svojo narodnost in svoj jezik kot neizogibni in pravni pogoj demokratske enakosti. Razen tega je gotovo, da se da izgubljena politična svoboda mahoma, hipoma zopet pridobiti, izgubljena narodnost pa nikdar več, potlačena pa silno težko, tako da narod na taki rani često boleha mnoga stoletja in ne more niti docela poginiti in se v drugi narod pretvoriti, niti si več pridobiti popolnih moči, da bi se izenačil s svojim tekmečem; tako mora živeti mnoga stoletja bedno življenje kot bedni izvržek, kot služabnik tujega naroda, obsojen na veke le v najnižje vrste. Baš vsled vsega tega je prva in najglavnejša skrb vsakega naroda, da si zavaruje svojo narodno enakopravnost, kolikor si največ more; ta življenska skrb mora biti pred vsemi drugimi, in kjerkoli gre za narodnostno nevarnost, naj izginejo vsi ostali oziri.

D. N. N. 159, 160.

* * *

Emancipacija od nemštva bodi v vsakem oziru naše geslo in vsled tega bodi študiranje romanskih jezikov in literatur, zlasti pa angleške in francoske, vsem našim bolj nadarjenim in omikanim mladeničem glavna skrb.

Slovan 1850, 624.

K uspehom vodi le нравна моќ, омика и значајност.

Nekaj resnice je na tem, če pravijo, da ljudstvo ni za svobodo še dovolj zrelo in doraslo, kar pa seveda ne pomeni, da bi kateri narod, naj je še tako neizobražen, ne prenesel svobode in podeljenega mu prava, pač pa pomeni toliko, da si ljudstvo, ki je neomikano ali premalo omikano ali нравno pokvarjeno, ne zamore pridobiti prava in svobode ali si je ohraniti, če si jo je slučajno pridobilo.

Da se naše ljudstvo večinoma še nahaja v tem žalostnem stanju, ni treba menda dokazovati, kajti žalostne izkušnje so same najboljši dokaz. S tem se pa obenem kaže naša dolžnost in dolžnost vseh onih, ki jim je na srcu, da se svoboda pridobi in ohrani, da namreč odstranimo vse zapreke, ki v ljudstvu samem zadržujejo dosego in ohranitev svobode, in da stremimo dvigniti svoj narod na ono stopnjo duševne kakor tudi srčne omike, ki bo ljudstvo usposobila, da si pri-
bori in ohrani svobodo in pravno vladu. Slovan 1851, 584.

*
* *

Vlada lahko pogrezne v spanje vso ustavnost na kratko dobo, za vselej pa tega ne more nobena moč na svetu več storiti.

Naj se vlada loti kakršnihkoli sredstev, naj nam zabrani naravnost ali posredno svobodni tisk in ostale ustavne svo-
boščine, vendar pa ne bo imela nikdar toliko oblasti, da bi nam mogla omejiti daljše razvijanje naših narodnih moči in

z njimi v bodočnosti trdno nado, da bodo končno zmagala načela enakopravnosti in svobode. Zasebnega delovanja ne more nikdar nihče zabraniti in če bi le vsakdo izmed nas, kdor se zaveda potreb našega naroda, kdor ima trdno voljo preskrbeti slovanskim narodom enako vrednost z ostalimi svobodnimi narodi, če bi vsak v svoji stroki, v svoji okolici širil svoje mišljenje med ostalimi, dospeli bomo kmalu tja in niti v javnem življenju nam ne bodo mogli jemati teh prav. Čim bolj nas torej v javnem življenju omejuje vlada, ki je našim načelom neprijazna, tem več dolžnosti ima vsakdo izmed nas, da širi v zasebnem življenju naša načela in krepí našo stranko s pridobivanjem novih somišljenikov. Nikdar torej ne izgublajmo upanja v bodočnost, naj se nam godi še tako hudo, nikdar ne zametujmo vsega, če smo ozlovo-
ljeni vsled sedanjih neuspehov, nikdar ne zanemarjajmo sami svojih dolžnosti do bodočnosti. Če poučujemo ljudstvo, mu odpiramo oči in ga navajamo k čitanju itd., nam to sicer ne prinaša takoj velikih vidnih posledic, v resnici je pa to vendar edina sigurna in varna pot k bodoči svobodi in enakopravnosti. Zato bodi vsakdo, ki je prišel k temu spoznanju, učitelj onih, ki tičijo še v temoti, — in tega nam vlada ne more nikdar prepovedati.

Slovan 1850, 1776.

* * *

Če hočemo doseči svoj namen, namreč povzdigo slovanskega naroda, če si hočemo ohraniti in zvišati svoj vpliv v Avstriji, je neizogibno, da stremimo, kjer je le možno, razmnoževati inteligenco, duševne zmožnosti in znanje med ljudstvom, kajti razum in duševna premoč mora nazadnje povsod zmagati. Dalje je potrebno, da združimo svoje moči po enem načrtu in delujemo v redu, kajti razdrobljeno in neredno delovanje posameznikov ne doseže nikdar toliko, kakor urejeno. V ta namen bi nam bilo seveda nekako po-

litično društvo neizogibno potrebno, ki bi ga priznaval narod kot voditelja in ki bi vodilo vse naše politično - narodno delovanje.

Slovan 1850, 1471.

* * *

Svet je stalen boj, sila se meri s silo, razum z razumom, narod z narodom, slabši služi močnejšemu in delavnejšemu, in kdor meni, da bo med narodi zares že nastalo bratstvo, tistega smatramo za nepraktičnega sanjalca, ki se iz zgodovine ni ničesar naučil in ki s svojo nepraktično teorijo škoduje lastnemu narodu in pomaga tujemu. Sedaj se ne smemo v ničemer zanašati na druge, temveč sami moramo skrbeti za vse; česar si sami ne priskrbimo, tega ne bomo imeli.

* * *

Splošno izobražen narod si ne da delati krivice od posameznikov, ne da se tlačiti, kajti kje je na svetu tista moč, ki bi mogla tlačiti ves narod proti njegovi volji? Če tlačijo narod, se godi to vselej po njegovi lastni krivdi, kajti neizobražen del naroda, ki ne pozna svojih koristi in poti k njim, se da nespametno izrabljati na lastno škodo k tlačenju vsega naroda. Tlačiteljev je vselej malo in le vsled tega se jim lahko posreči potlačiti vse, ker se jim da množica nespametnih na lastno škodo izrabljati kot orodje.

Zato je po mojem mnenju le splošna izbrazba naroda edino pravo in glavno sredstvo, s katerim pridemo k trajni svobodi in pravu. Vsa druga sredstva ne vodijo resnično k cilju. Revolucija, upor zamoreta sicer tudi osvoboditi narod tlačiteljev, toda le na čas, kajti če ni izobražen ves narod, se pojavijo kmalu zopet lisjaki, ki umejo po drugi poti navaliti narodu na vrat staro despotstvo in pritisk. Tega nas uči zgodovina starih in novih časov. Neizobraženo ljudstvo namreč ne razumeva vsega tako, da bi zamoglo soditi

iz lastnega razuma, temveč mora nekomu verjeti in se oprijemati njegovih nasvetov. A kako lahko se moti v svojem zaupanju in pride šele takrat k pravemu spoznanju, kadar je prepozno! Izobraženemu možu pa ni treba nikomur verjeti na golo besedo; on premotriva vse, kar je slišal, in se oprijema tega, kar spoznava za najbolj pravično in koristno. Zato spoznavaš tudi poštenost vsake politične stranke najboljše potem, kako odkritosrčno skrbi za pravo omiko ljudstva; poštena politična stranka je prepričana, da bo tem močnejša, čim omikanejši bo narod, kajti vsak izobraženec, ki ima svojo lastno sodbo in ki loči resnico od laži, pravico od krivičnosti, se bode gotovo pridružil taki stranki.

D. N. N. 254

* * *

Možje, ki mislijo po trdnih načelih, ki so si ustvarili trdna, nezlomna pravila v politiki, katerih nikdar niti ne preskočijo niti ne podlezejo, se zamorejo v dobah prevelike politične bujnosti ustavljati prenapetnežem, in dasi izkupijo pri tem često nezaslužene žaljive priimke, znajo hladiti preveliko ognjevitost prenapetnežev, in ovarujejo tako večkrat domovino velike nesreče; zato se pa tudi ne boje v tužnih dobah politične pobitnosti povzdigniti brez strahu svoj glas proti škodljivcem in sovražnikom svobode. V politiki mora biti predvsem vsak sam s seboj in s svojo vestjo na jasnem in prepričan, da ne zahteva nič krivičnega in nič domovini škodljivega, potem pa, ko je prišel do tega prepričanja, se ne sme bati in sramovati, da bi svojega prepričanja ne izustil in ne branil kot dovoljeno in pošteno reč povsod in pred vsakim, in naj si bo sam cesar. Le na ta način lahko nastane zares prava svoboda in se utrdi za bodočnost.

D. N. N. 165.

* * *

Glavno pravilo pri vseh političnih činih mora biti hladno, vsake strasti prosto presojanje. Razburjenost je dober

pomočnik, orodje k izvršitvi vsake važnejše reči, toda skoro vselej je nesreča tam, kjer hoče razburjenost voditi. Primerov in dokazov imamo povsod okoli sebe : strastnost, navdušenje daje sicer moči in votrajnosti, toda zaslepuje in zato običajno premaguje hladna misel, ki vidi dobra sredstva okoli sebe in zna izrabiti vsako okolnost, ki je strast niti ne opaža.

Slovan 1851, 145.

* * *

Stalnost, vztrajnost in politična pogumnost so lastnosti, ki jih mora narod neizogibno imeti, če hoče utrditi svoja prava in svojo svobodo.

D. N. N, 164.

* * *

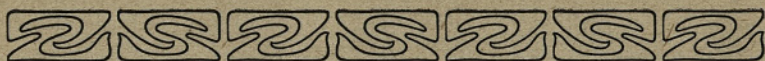
Mala peščica vladeželjnih bi zares ne mogla tlačiti vsega naroda na svojo korist, če bi bil narod dovolj izobražen in bi razumel vse svoje zadeve in znal svojo voljo prav izraziti in izvesti. Naloga tiskovne svobode je torej povzdigniti polagoma ves narod ali vsaj veliko večino k taki omiki, in le takrat se smemo nadejati resnične in sigurne svobode.

Slovan, 1850, 1.

* * *

Če narod ni krepek in omikan, je zastonj odpravljati staro vlado z revolucijo, kajti prej ali slej se povrne zopet vse zlo, dasi za drugih oseb in okolnosti, in narod nima od revolucije ničesar razen nekoliko škode in nereda. V takem slučaju se morajo najprej odstraniti te zapreke vsake prave svobode in šele potem je nada in upanje na možnost dobre in trajne pravne vlade.

Slovan 1859, 149.

Privoščite vsakomur lastno prepričanje!

Kar se nam mora posebej polagati na srce, je predvsem gotova disciplina stranke. Dve hibi opažamo posebej v tem oziru med seboj: včasih preveč lahkomi selno zaupanje in včasih zopet preveč nepotrebno nezaupanje. Oboje smo leta 1848. in 1849. žal jako često opažali. Kako mnogim, ki do slej z ničimer niso dokazali niti svoje zmožnosti niti nikake požrtvovalnosti k narodu in skrbi za njegov blagor, so verjeli takrat neomejeno le zato, ker so jako radikalno kričali, sedaj smo se pa prepričali, da so mnogi izmed njih v nevarnem času docela obmolknili ali napravili celo velik skok od najostrejšega radikalstva tja v vladno hlapčevstvo ali pa so pri vsem svojem dobrem mnenju s svojimi neokretnimi čini le osramotili vso stranko in nam škodovali.

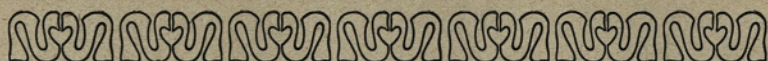
Na drugi strani smo pa morali v teh letih zopet slišati, kako so tudi odkriti narodnjaki sramotili može, ki so vse svoje življenje delovali neumorno za narod in ki bi bili s svojimi velikimi zmožnostmi vsakemu narodu v ponos, in zakaj? — Ker so nekatere njihove misli bile drugačne ko one, ki so jih takrat po vladajoči modi smatrali za edino rešilne!

Zares, v tem oziru ne moremo dovolj s povdarkom položiti na srce naši stranki naslednjega pravila: Če vidite, da kaže mož, ki ima zasluge za narod in je dokazal na več načinov svojo odkrito rodoljubnost, v tej ali drugi reči drugačno mnenje nego vi, čuvajte se, da bi ga vsled tega ne smatrali takoj za nekega izdajalca, da bi ne iskali takoj nekakih sramotnih ali podlih vzrokov te njegove misli. Privoščite

vsakomur osebno prepričanje v nekaterih rečeh, kajti ni mogoče, da bi mislili vsi ljudje o vseh rečeh celo enako kakor po povelju. Od vseh strani vidite, kako bogato plačujejo naši nasprotniki vse, ki jim pomagajo; mi pa, ki ne moremo dajati takih nagrad, ne lučajmo vsaj kamenja na svoje dobrotnike, in ne odplačujemo jim z nehvaležnostjo in žalitvami ter ne potrjujmo starega pregovora in pravila: da so narodi običajno nehvaležni svojim zaslužnim možem. Seveda je resnica, da pravega rodoljuba ne more niti nobena nehvaležnost odgnati in odriniti od izpolnjevanja njegovih dolžnosti k narodu. Toda pomislite, kako trpko mora biti čustvo takega moža, ki je brez vsakega plačila tako dolgo deloval za vas iz gole udanosti in ki mu vi plačujete namesto z ljubeznijo in resnostjo z žalitvami in sirovimi sumničenji! Mnoge slabše duše pa nam podobna nehvaležnost zares za vselej odtuja.

Nočemo, da bi kdo krivo razumel te naše besede, kakor bi zahtevali morebiti slepo zaupanje! Slepo zaupanje ne pristaja nobenemu pametnemu možu in niti Bogu nimamo slepo, temveč razumno zaupati. Tem manj dostojno je torej slepo zaupanje četudi v najboljšega človeka. Velika razlika je pa med slepim zaupanjem in med lahkomiselnó črnitvijo zaslužnih mož vsled tega, ker so v nekaterih rečeh drugačnega mnenja.

Slovan 1850, 623.

Vera.

Samo dvojno vero priznavamo, namreč pravo in krivo, resnično in neresnično. Pravo vero imenujemo ono, ki jo tisti, ki jo javno kaže pred svetom, tudi resnično na tihem veruje v svojem srcu; kriva ali neresnična je pa vsaka vera, ki jo kažejo samo pred svetom, v srcu je pa ne verujejo. Prepričani smo, da je mnogo važnejše in koristnejše delati to razliko v veri, nego jo delajo doslej.

Epišt. Kut. 11.

* * *

Pravi veri nastane šele takrat najprijaznejša doba, kadar bo vladala največja tolerantnost (strpljivost), kadar bo vera ločena od javnih državnih zadev in bo v vsakem oziru le privatna (osebna) zadeva. Dokler se mešajo posvetne moči v božje zadeve, dokler prinaša na svetu posvetne koristi, če se kdo priznava h gotovi veri, tako dolgo bo prava vera vedno na škodi, kajti hinavci, ki sami ničesar ne verujejo, bodo v imenu vere preganjali poštene ljudi, ki verujejo.

Ep. Kut. 12.

* * *

Kdor si je zapisal svobodo in pravice človeštva kot geslo na svojo zastavo, kdor se je vrغل v boj zoper sleherni samovoljnost, zoper sleherni pritisk, ta ne sme morebiti le v nekaterih rečeh hoteti svobode in prav, v ostalih pa pripuščati samovoljnost in tlačenje, kajti ena neresnica rodi iz sebe tisoč drugih in ena samovoljnost uniči na tisoče prav. Tako tudi resnica, svoboda in pravica v političnem in na-

rodnem življenju ne obstoja brez resnice, svobode in prav v verskem, in zlasti v naših razmerah se mora vsakdo, kdor hoče pomagati, da premagamo posvetni absolutizem, bojevati proti cerkvenemu.

Ep. Kut. 11.

* * *

Zelo gotovo bo prava vernost na svetu mnogo pridobila, kadar bo vera celo ločena od vseh državnih in javnih zadev, ko ne bodo nikogar v nobeni pisarni vpraševali, katere vere je, ko ne bo nihče potreboval od uradov dovoljenja, da sme po svojem prepričanju častiti Boga, ko ne bo nikaka zasluga ali prednost, če pripadaš k tej ali oni veri, ko bo lahko vsak priznal svoje odkrito mnenje o verskih rečeh, ne da bi ga vsled tega smatrali za rogajočega se krivoverca itd. Potem bo se gotovo dvignila prava pobožnost, kajti slehernega hinavstva bo konec.

Ep. Kut. 15.

* * *

Despotstvo je samo eno na vsem svetu, pa naj ima versko ali vojaško, birokratsko ali aristokratsko haljo; njegov namen je vedno eden in isti, namreč ta, da izrablja ljudstvo le za orodje svoje samovoljnosti in svoje umazane koristi. Toda despotstvo v verski halji je izmed vseh najhujše in najnevarnejše, ker zakriva s porogljivim izrabljanjem božjega imena svoj ubijajoči strup v svetinjo in zaslepuje neizobraženo ljudstvo. Zato vidimo, da smatra posvetno despotstvo vselej versko za svojega najkoristnejšega zaveznika, vidimo, da pošilja posvetno despotstvo vselej, kadar se začne ljudstvo oprijemati liberalnejšega mišljenja, takoj jezuite in ligorijance na lov proti takšnim svetlejšim načelom, da bi polagoma zopet pokrili vse s svojo črno haljo.

Ep. Kut. 35.

* * *

Nič ni nezmiselnjega, nič nedostojnejšega, ko na policijski način hoteti širiti pravo vernost in vero v Boga.

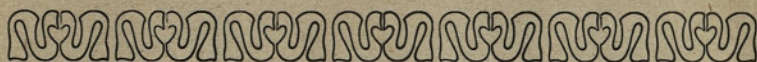
* * *

Ep. Kut. 16.

Tako, kakor jaz sam nočem pustiti svoje vere, svojega osebnega prepričanja in tako, kakor bi me bolelo, če bi me kdo zaradi mojega odkritega prepričanja poniževal in preganjal: tako tudi ne morem kot pravičen in pošten človek dovoljevati, da bi druge poniževali in preganjali zaradi njihove vere. To ni ravnodušnost v veri ali indiferentizem, to je strpljivost.

Ep. Kut. 17.

O radikalizmu in nazadnjaštvu. Zakonita opozicija.

Liberalna stranka smatra i prenapetneže i reakcionarce za koristne in se ozira na njihove glasove, ne da bi se dala od njih voditi. Prenapetneži so koristen kvas napredka, reakcionarci so koristna uzda, da se predaleč ne zaletimo; nesreča bi pa bila le, če bi bil sam kvas ali pa sama uzda. V prvem slučaju testo izteče, v drugem se pa ni mogoče ganiti z mesta.

D. N. N. 148.

* * *

Zoper pošteno, svobodomiselno vlado ne morejo niti najhudobnejši ljudje uprizoriti uspešne revolucije. Zoper despotično vlado pa, ki samovoljno krši zakone, mora biti po vsakem pravu dovoljeno rabiti istotako nasilstva, kakor uči tudi zgodovina, in v takih slučajih so ravno pograbili tudi najplemenitejši državljani orožje in so se borili za svobodo; ako se pa pravi rodoljubi ne lotijo takoj orožja, storijo to le iz previdnosti, ker ne smatrajo svojih moči za zadostne zoper despote in nočejo torej s ponesrečenim uporom pahniti svoje domovine v še večjo nesrečo.

D. N. N. 135.

* * *

Izražajmo svojo voljo vselej po zakoniti poti in bodimo prepričani, da se mora vselej po dobrem to zgoditi, česar si ves narod želi. Nobena moč na svetu ni tako silna, da bi se mogla ustavljati pravični zahtevi vsega naroda.

D. N. N. 10.

* * *

V politiki ne smemo nikdar dajati prednosti poetičnim
mislim in načrtom, ki nimajo v resničnosti podlage.

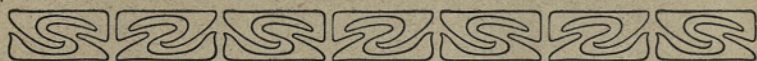
Slovan 1850, 560.

* * *

Ob svojem dobrem pravu vztrajajte vselej trdno in
pomnite si, da škoduje ne le sebi, temveč tudi drugim, kdor
od svojega prava prostovoljno popušča. In tudi, če se vašemu
sodržavljanu godi krivica, odzovite se mu! Pomislite si:
danes meni, jutri tebi.

D. N. N. 10.

* * *

O revoluciji. — Zoper revolucijo z orožjem.

Nekdo je pravil prikladno in resnično, da ljudje in državljani ne potrebujejo nikakih revolucij, nikakih bojev, nikakih težkoč, da bi bili popolnoma svobodni in da bi imeli pravno in dobro vlado, — in da k temu ni nič drugega treba, nego da vsakdo reče: to hočem, tega nočem. Da bi pa bilo to mogoče, mora obča izobrazba še zelo in mnogo dalje napredovati nego je sedaj, ko opazujemo, da delujejo ljudje iz zaslepljenosti bodisi sami zoper svojo korist ali pa celo nič ne delajo in se za svoje javne zadeve niti najmanj ne brigajo in se tako pokorujejo vsakomur, kdor jih suva sem in tja.

Res je sicer, da se protiliberalna stranka, ki ne more obstajati brez samovoljne vlade, trudi na vse načine, da bi omejila izdatno izobrazbo vseobčega ljudstva, da je njena prva skrb povsod omejevati in v svojo oblast spravljati vsa najglavnejša in najboljša sredstva ljudske izobrazbe, kakor so šole, knjige, časopisi, shodi, posvetovanja itd. Vendar pa nima nikjer v svoji oblasti enega jako važnega in jako izdatnega sredstva: namreč družabnega občevarja; in če bi zamogla reakcija iztrebiti iz knjig, časopisov, šol, iz javnih zborovanj sleherno liberalno misel, vendar ne more zabraniti posameznim ljudem privatnega govorjenja in medsebojnega občevarja in s tem počasnega širjenja razumnejšega in liberalnega mišljenja. To ostane gotovo vedno naši stranki kot sigurno sredstvo, da razširja svoja načela in nazadnje zmaga, če bomo le dovolj vztrajni in previdni s tem sredstvom.

* * *

Slovan 1851. 587.

Spomina je vredno, da ob vsakem novem izbruhu in ob potlačitvi revolucija nekaj pridobi, samovlada pa vselej nekaj izgubi, ali z drugimi besedami: če bi tudi vlade in dinastije tlačile svobodo narodov z vsemi možnimi sredstvi, vendar ne morejo nikdar obnoviti vsega predrevolucijskega stanja, pač pa morajo ob vsakem novem izbruhu revolucije oddati narodom nekaj od svojih starih oblasti. S kratko besedo: v Evropi opazamo vobče, da absolutizem polagoma in stalno propada, svoboda pa stalno in zaporedoma napreduje kljub vsem naporom absolutistov. Zato prenaša tudi prijatelj človeštva z mirno zavestjo trpko reakcijo absolutistov, dobro vedoč, da je kljub temu dobra stvar vendar napredovala in da napreduje, ne sicer tako hitro in tako udobno, kakor bi si želeli, toda sigurno.

Slovan 1851, 115.

* * *

Kdor — v slepi besnosti misli, da se z glavo prebije zid in da je morebiti že vse dobro opravljeno, če se je le revolucija pričela, ne da bi se dobro preračunilo, ali je možno zmagati: tak človek zasluži, da ga pomilujemo in zapremo v politično blaznico. Revolucija zoper despote je krasna reč, — toda le, če se posreči.

D. N. N. 72.

* * *

... Vlade so upoštevale od nekdanj prava narodov bolj iz bojazni ko iz ljubezni. — Moje delo ima torej ta smoter, da pomagam, da doseže narod pri vladi tisto važnost, ki učinkuje z bojaznijo. Vlada se pa drugega naroda ne bo bala ko politično zrelega, in zato mora biti naša prva skrb, da privedemo polagoma vse vrste naroda do politične zrelosti. Le tista vlada bo čuvala ustavo, ki je prepričana, da bi naròd lahko vsak hip izvedel revolucijo, če bi hotel, da pa narod le zaradi tega noče revolucije, ker si upa mirnim potem brez nereda izvesti vse, kar smatra kot potrebo za svoj blagor.

Mi vsaj smo se vedno priznavali k temu mnenju, da se ves napredek najbolje vrši le po razumni poti in brez nasilstva; vsaka stranka naj pove svoje predloge, narod si pa naj za sebe iz tega izvoli, kar si najlepšega hoče. Zoper vzroke naj se bojujejo zopet vzroki, ne pa orožje, nasilstva, prepovedi in preganjanja.

Slovan 1850, 525.

* * *

Kdor hoče torej uprizarjati revolucije, mora premisliti poprej dve reči: prvič, ali ima trdno nado na zmago, drugič, ali ima trdno nado, da se bo po zmagi uvedla boljša vlada nego je bila ta, zoper katero je uprizoril revolucijo. Če je torej narod tlačен, bodisi pod vlado tujega naroda ali pa pod vlado, ki samovoljno razpolaga z osebami in s premoženjem državljanov, nima še zasluge tisti, ki bi privedel takšen narod k upor, kajti nič ni lažjega ko uprizoriti revolucijo pri tlačnem narodu, — pač pa ima zaslugo, kdor privede narod k takšnemu stanju, v katerem je zmožen, da se osvobodi tuje samovoljnosti in si pripravi pravo svobodo. Na kak način se potem izvrši osvoboditev, to je postranska stvar; najbolje in najzaslužneje je seveda, če gre brez vsega boja in brez krvi. Jasno je, da je tlačiteljev proti velikemu številu tlačnih tako malo, da bi bil boj med njimi menda kakor boj med mačko in levom, in da bi pravzaprav veliki broj tlačnih imel le s povdarkom izjaviti svojo voljo in takoj bi bil konec sleherne samovoljnosti in slehernega tlačenja.

K temu bi pa bilo treba takšne izobraženosti in složnosti vseh tlačnih, kakršno nahajamo redkokje, ker je vselej glavna skrb tlačiteljev, da ohranijo svoje podanike v neznanju, v vražah, v nesložnosti in jim vzamejo vsako priliko, da bi se ne sporazumeli in ne združili. Vsled tega se tudi malokje pridobi svoboda celo brez gmotnega boja in brez prelivanja krvi, kajti večina ljudstva ostaja neutralna in ji ni ničesar

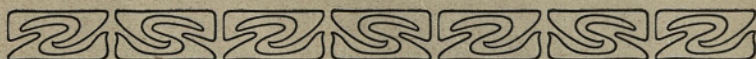
mar, narodni in svobodoljubni stranki se pa ne posreči zbrati takšne moči, da bi se že pri njenem nastopu tlačitelji zbali, — temveč navadno jih je treba premagati v resničnem gmotnem boju in jih prisiliti, da opustijo nepravilno vladanje.

Slovan 1851, 213.

* * *

Jaz sem vobče velik nasprotnik revolucij z orožjem in čislam le revolucije v glavah in srcih. Nasprotnik teh revolucij pa nisem morebiti vsled tega, kakor bi ne priznaval narodu pravice, da se upre nasilstvom in krivicam in da si pribori z orožjem svojo svobodo. Tudi se ne branim oboroženega upora morebiti vsled nedostajanja možatosti, kajti gotovo ve vsakdo, da človeku, ki stoji pod samovoljno in nasilno vlado v prvih vrstah zakonitega odpora in očitega nasprotstva proti tej vladi, ki je navsezadnje dal svoje ime kot geslo in tarčo vsem nasprotnikom, oblastnim vsled svoje hipne moči, da je človeku, pravim, k temu treba vsaj toliko poguma, kakor k nasilnemu uporu. Narobe pa vidimo, da imajo skoro pri vseh ponesrečenih revolucijah običajno njihovi voditelji in povzročitelji lepo priliko, da se še pravočasno odstranijo in se umaknejo v tuji deželi vsem za svoje osebe neprijetnim posledicam, kakor nam kažejo primeri ravno v naših dobah na Laškem, Ogrskem, Nemškem itd. Revolucije z orožjem niso osebam njihovih povzročiteljev nikdar tako nevarne, kakor je to narodom igra v loteriji z bodočnostjo naroda in nikogar ne zavidam za tisto pogumnost, ki ga najde vsak hip pripravljenega za podobno loterijo.

Slovan 1851, 147.

Proti jalovim rodoljubom.

»Rodoljubje, ljubezen domovine je ogenj; toda le nekateri rodoljubi so baklje, oglje, drva, ki gorijo, drugi se pa pri tem ognju bodisi samo grejejo, ali si z njim svetijo, ali si pri njem kuhajo kašo, ali si tudi prižigajo pipe in cigare,« — tako je pravil tisti neznameniti modrec, mnogi pa niso razumeli njegovih besed.

Česká Včela 1847.

* * *

Le z izvirnimi, genijalnimi in zanimivimi pesniškimi spisi lahko pridobimo ljudi svojemu jeziku, nikdar pa ne s samimi starimi znanimi deklamacijami o domoljubju. — Saj se tudi nam »preprostim ljudem« že obrača želodec vsled večnih govorov o domoljubju, o rodoljubih, o rodoljubkah, s katerimi nas naši pisatelji neusmiljeno preganjajo v verzih in prozi že vrsto let.

Bil bi že čas, da bi nam naše domoljubkanje končno izvolilo šiniti iz ust v roke in telo, da bi namreč iz ljubezni do svojega naroda več delovali nego o tej ljubezni besedičili, kajti vsled večnega priganjanja k rodoljubju pozabljamo na izobrazbo naroda.

Č. Včela 212, 198.

* * *

Če so v Zalesju plesali in se v narodnem jeziku zabavali, kaj je to na vsem svetu? Saj že menda za kakih deset let tako ne bodo nikjer drugače govorili ko v narodnem jeziku, — nadejam se celo, da zaslepljenost naših rojakov

niti tako dolgo ne bo trajala. Če bi imel vsak rodoljub dovolj izobrazbe, bi ne bilo o takšni nespametni modi niti govora; kakor Francozi, Angleži in ostali omikani narodi bi govorili tudi mi doma v svojem jeziku.

Med tem pa skrbimo za tisto izobraženost in vobče popolnost: predvsem bodi vsak, kdor si naš, sam marljiv, delaven, časten in omikan človek in potem šele rodoljub. Kako bi mogel človek, ki se spozablja in počenja slabe čine na škodo svoje lastne časti, braniti čast svojega naroda?

Květy 117.

Naziranje o Slovanstvu.

Vztrajam na tem, da moramo najprej gojiti koristi svojega lastnega plemena, ako hočemo biti dobri Slovani, in da se bo Slovanstvo utrdilo šele takrat, kadar si posamezna njegova plemena, namreč Čehi, Jugoslovani, Poljaki in Rusi opomorejo in začno med seboj v vzajemnem prijateljskem podpiranju tekmovati.

Moj članek (Slovan in Čeh v »Praških Novinah«) je meril zoper neko, zlasti na Češkem in Slovaškem takrat zelo običajno nepraktično navado, da se je mnogo mladih mož učilo drugih slovanskih jezikov, ko še niti pravopisa svojega lastnega jezika niso znali, in da so sanjali o nekem vseslovanskem skupnem jeziku ter zanemarjali izobrazbo lastnega plemena.

Jaz nisem zanikal Slovanstvu realnosti, temveč sem samo dokazoval, da je realnost Slovanstva utemeljena na realnosti posameznih plemen; moje besede: »da s ponosom povem: jaz sem Čeh, ne pa: jaz sem Slovan«, se ne morejo tako razumeti, kakor bi se bil morebiti takrat sramoval biti Slovan, temveč samo v tem zmislu, da je Slovanstvo šele ideal, h kateremu stremimo, da se torej v praktičnem življenju ne moremo že sedaj opirati ob ta ideal, tako ne- kakor, kakor se tisti, ki dela in varči in hoče obogateti, ne bo že v naprej ponašal s svojim bodočim bogastvom.

Gotovo je pa, da doslej ni še ukoreninjena zavest skupnega rodu in bratstva v slovanskih plemenih, in vsakdo mora torej priznati, da je nekaj drugega, delovati in širiti to zavest na sedanjih praktičnih tleh, in nekaj drugega,

smatrati nekaj, kar bi imelo biti in kar si želimo, že za resnico in zidati na tem temelje.

Jaz torej nisem, da kratko povemo, mnogo govoril o Slovanstvu, pač pa sem deloval vselej kot Slovan in — ne zamerite mi besede — kot panslavist. Slovan 1850. 1488.

O političnih strankah in državnih oblikah.

Predvsem se moramo sporazumeti o tem, kogar naj prištevamo liberalno narodni stranki. Vsakdo, ki se je doslej bodisi sam kazal člana te stranke ali ki so ga smatrali kot člana, ni vreden biti v resnici član tega častivrednega društva. Edino tisti, ki mu leži obči napredek človeštva, blagor in čast naroda pred vsem drugim na srcu, ki se ravna kot nasprotnik vsake samovoljne vlade sam po pravu in ki tudi hoče, da se javne zadeve upravljajo edino po pravu in v ničemer po samovoljnosti nekaterih ljudi, — edino tisti je vreden, da je član liberalno narodne stranke. Takšnih ljudi, ki bi se po svoji omiki in svojem srcu priznavali k navedenim načelom, ni preobilo, in zato se ne sme nihče žalostiti, da se število naše stranke ne more takoj povzdigniti na mnogo tisočin. Bolje je imeti manj, a sigurnih in izdatnejših članov, nego kričeče število praznih glav in še bolj praznih src, ki so se pridružili naši stranki bodisi vsled mode, ali vsled častiželjnosti, ali vsled špekulacije, ali končno vsled strahu kakor ptiči seliči leta 1848. in so se sedaj ravno tako hitro odpravili. Nam vsled tega ne gre za preveliko število članov naše stranke, ker menimo s tem imenom samo tiste, ki na kakršenkoli način pomagajo klestiti našim načelom pot k življenju.

Slovan 1851, 586.

* * *

V pravi ustavni deželi ima pripadati vsak pravi državljani k neki stranki in kdor trdi, da je nad strankami (t. j. da z nobeno stranko popolnoma ne soglaša), tisti je bodisi

ravnodušen človek, ki mu ničesar ni mar, ki kakor ovca vse potrpežljivo prenaša, kar mu prinaša usoda, in ga ni skrb, kako bi pomagal samemu sebi, ali je pa prebrisan lisjak, ki v boju strank lepo čaka za vetrom, da se potem pridruži tisti stranki, ki zmaguje.

D. N. N. 253.

* * *

Vztrajam pri tem, da v vsem političnem mišljenju ni več glavnih razlik ko dve, namreč ena stranka poštenih in razumnih, druga pa nepoštenih in nerazumnih ljudi.

Poštenjaki so, ki se držijo zvesto onega načela, kate-rega smo se naučili od najodličnejšega liberalca tega sveta: česar nočeš sam trpeti, ne stori drugemu; nad to načelo ni nič bolj liberalnega na tem svetu.

D. N. N. 21.

* * *

Pošten in razumen demokrat je takrat radikalen, če vidi, da njegove moči zadoščajo izruti nekaj aristokratskega, nepoštenega in neliberalnega; kjer se pa kažejo njegovi nasprotniki v tako veliki moči, da jih je nemogoče mahoma in popolnoma uničiti, tam je zmeren, to je, on se ne uklanja tej moči, toda skuša jo polagoma oslabiti in jo nazadnje premagati.

D. N. N. 22.

* * *

Pravi demokrat in liberalec se ne more drugače zadovoljiti nego s popolno demokracijo in svobodo in ne more torej odnehati ob polovičnem ali delnem uspehu; toda ni mu treba hoteti vsega naenkrat, če to ni možno, temveč vselej samo toliko, kolikor je možno doseči in premagati, za ostanek se pa trudi zopet dalje. Prenapetneži pa, ki zahtevajo vse naenkrat, ki precenjujejo svoje moči, izgubivajo često vse in ne dosežajo ničesar, kar so hoteli. — Tako moramo zreti na politična stremljenja naših časov.

N. N. 1848.

* * *

Kralj ima nalogo, da vlada pravično narodu in skrbi za njegov blagor, kralj je zaradi naroda, ne pa narod zaradi kralja; to je sveta resnica, ki je ne utaji noben plemiški farizej, ki zaradi tega povišuje kraljevsko veljavo, da bi povečal sam sebe v imenu kralja in z njegovo oblastjo sam vladal nad ostalimi.

D. N. N. 140.

* * *

Republikanci so tisti, ki nočejo imeti v deželi nobenega dednega vladarja, temveč le začasno voljenega predstojnika, ker so namreč načelnega mnenja, da deluje vladar in njegov dvor vselej samo zoper svobodo ljudstva in je razen tega deželi v veliko breme.

Pristaši konstitucije (ustave) so tisti, ki nočejo republike, temveč samo monarhično, a z zakoni omejeno vlado.

Slovan 1850, 1361.

* * *

Socijalni demokratje so tisti, ki hočejo izboljšati stanje ubožnejšega delavskega ljudstva, toda tudi tukaj je neizmerna negotovost in nejasnost, ker se s tem imenom obenem označujejo prenapeti možje, ki bi radi uvedli nemožno reč, nekako rajsko enakost v premoženju in v sreči, pa tudi modri možje, ki priznavajo, da je nepravilno, da bi nekoliko kapitalistov izsesavalo ves narod.

Slovan 1850, 1361.

Naloga vojaštva.

Krasen in častivreden je poklic vojaštva, kadar zastavlja življenje za svoje rojake, kadar prenaša za domovino vsakovrstne težave, kadar bedi ob deželnih mejah, da rojaki lahko mirno delajo, kadar polaga srčno na tehtnico svoje življenje in zdravje in odbija sovražnika, ki si hoče podvreči narod in ga zaslužniti, kadar vojaštvo brani ustavo, zakone in pravico proti domačim škodljivcem, ki nasilno prestopajo zakone in motijo mir: čast in slava takšnemu vojaštvu!

Ako je pa vojaštvo ravno narobe le orodje in birič despotstva, ako pomaga tlačiti svoje lastne očete in brate, ki bi jih imelo braniti, ako pomaga držati lastni narod in svojo domovino v tuji podanosti, ako je vojaštvo, ki bi imelo braniti pravico, le branitelj in orodje nasilstva in pohlepne samovoljnosti in si deli z narodnimi tlačitelji krvavo mezdo, ki jo izdira iz svojega lastnega zaslužnjenege naroda, ako vojaštvo samo kot suženj pomaga ohraniti v pokornosti druge sužnje; takšno vojaštvo izrablja ne le dostojanstva oborožencev, izrablja ime vojaštva in je le mezdništvo, ki prodaja za ničevno ceno svoj narod, pravico in vest.

Slovan 1850, 457.

Kaj je prava zmernost?

To ni zmernost, če bi z nikomer celo ne soglašali, temveč z vsakim malo, če bi previdno čakali, dokler katera stranka ne zmaga, in bi se torej z nobeno stranko popolnoma ne združili in se tudi z nobeno popolnoma ne sporekli, — zmernost ni v tem, da bi ne imeli nikakih načel in nikakega prepričanja; zmernost zamore biti edino v tem, da nočemo nikomur z nasilnimi sredstvi vcepljati svojega prepričanja, da razširjamo svoja načela po razumni poti, s poučevanjem in dokazi itd.

Slovan 1850, 622.

* * *

Govori se tako često: Le strpljivost! le ne dražiti narodnosti zoper narodnost! — Dobro, mi smo pripravljeni ubogati dober nasvet. Toda da bi samo mi molčali, drugi pa bi nam na najgrši način z nedovoljenimi sredstvi, z lažjo itd. povsod škodovali: to bi bila zares ponižnost slovanska, — kazni vredna, ne pa hvale.

D. N. N. 27.

* * *

Pravi rodoljub in prijatelj svobode stremi vedno k enemu cilju, vztraja vedno in vselej pri svojem narodu in pri svobodi; ker mu pa leži svoboda in obča korist bolj na srcu ko lastna jalova slava, zato išče tudi vselej predvsem obče koristi brez ozira na to, da ga morebiti mnogi kratkovidneži tupatam zasramujejo. Seveda govorijo tudi nazadnjaki in vsakovrstni izdajalci svobode in naroda sami o sebi, da delujejo tako le iz zmernosti, da tudi oni iščejo prave

koristi dobre reči: toda med temi in med možmi, ki se krotijo samo v gotovih dobah, za gotovih okoliščin, in iz potrebne previdnosti ne izrekajo vselej vseh svojih namenov, — med temi je velika razlika, ki vendar dolgo ne more ostati niti kratkovidnežem prikrita. Možje, ki so zares in odkritosrčno svobodomiselní in rodoljubni, prenašajo lahko tupatam s hladno mislijo sramotenje kratkovidnežev, ki jih obsojajo zaradi tega ali onega koraka, ki ne odgovarja istočasni modi; saj so lahko prepričani, da bo prihodnost pokazala njihov pravi značaj in da bodo imeli še mnogokrat priliko dokazati v činih svojo poštenost. Slovan 1851. 37.

Razmerje k Avstriji in dinastiji. Potreba federacije.

Vsa avstrijska bodočnost se da po našem mnenju tako določno in kratko označiti: Bodisi se mora v Avstriji uvesti federacija, ali pa se mora seči nazaj k staremu absolutizmu. Na centralistični način se v Avstriji ne da ustavno vladati. Po našem prepričanju so ta načela nezmotljiva in izkušnje bodo pokazale kmalu njihovo resničnost. Vlada si lahko iz tega izbere, kar si hoče. Ako hoče centralizacijo, mora neizogibno uvesti absolutizem — in to je popolnoma njena skrb, kako si bo absolutizem ohranila. Ako pa hoče vlada, ali ako smatra pravzaprav to kot sigurnejše za sebe (nam je sedaj vse eno) vladati ustavno, potem mora neizogibno popustiti od svoje centralizacije. Kajti gola nezmisljenost je, hoteti vladati ustavno, to je po volji večine, in zanikati to voljo večine takoj v prvi poglavitni reči. Da je pa velika večina v Avstriji zoper centralizacijo in za federacijo, ni treba niti dokazovati, kajti jasno je to iz vsega, kar vidimo krog sebe.

Slovan 1851, 337

* * *

Zares, če pretehtamo vsakojake korake našega ministrstva, se nam zdi, kakor bi ne znalo ceniti tega, kar mora pripoznati vsak dobri državnik kot največji temelj Avstrije: ne zna namreč ceniti avstrijskega Slovanstva, ki hrepeni po samostojnosti in ki vsled okólnosti ne vidi zase nikjer večje garancije, ko ravno v Avstriji.

Moč Slovanstva torej ni Avstriji nevarna, temveč koristna, ona ne grozi, temveč budi nade na večjo moč in na obstanek.

D. N. N. 191.

* * *

Nam Slovanom je na srcu ohranitev Avstrije, dinastiji habsburški je tudi na srcu ohranitev Avstrije, držimo se torej dinastije, držimo se monarhičnega principa.

Toda enega ne smemo pozabiti: dasi je nam in dinastiji ohranitev Avstrije na srcu, je v tem oziru med nami in med dinastijo velika razlika, na katero se moramo zelo ozirati. Nam, narodom slovanskim je ležeče in mora biti ležeče na ohranitvi svobodne, demokratske Avstrije; dinastiji pa ni treba biti do svobode in demokracije, njej je ležeče le na Avstriji, in če hočemo iskati nasvetov v zgodovini, se lahko domislamo z veliko gotovostjo, da je naši dinastiji bolj do aristokracije in absolutizma, saj se je od nekdaj držala teh-le in se upirala svobodi in demokraciji. — Daljše misli, ki sledijo iz teh okolišnosti, si lahko vsak sam predstavlja v duhu.

Da se bomo Slovani radi in trdno oprijemali demokracije in svobode, o tem ne dvomim; da bi se trgali od dinastije, nimamo nobenega pametnega razloga, da se je držimo, pa imamo mnogo vzrokov; za ono tretjo stvar pa najbolj gre, da bi se držala namreč tudi dinastija trdno in zvesto svobode in demokracije.

D. N. N. 19.

* * *

Pravijo, da veliki gospodje radi pozabijo na dobrote, na vzhodu je pa zopet prislovica, da dobre usluge kralj nikdar ne pozabi. Nadejamo se, da se bo naš dvor ravnal vedno po tej zadnji prislovisci, in bila bi zares njegova sveta dolžnost, da bi pomagal končno nam Slovanom, ki nas vedno

odrivajo pri pojedini in ki smo vedno neizogibni pri delu, odkrito in brez vseh velikogospodskih ovinkov, da dosežemo resnično enakopravnost.

D. N. N. 31.

* * *

Ako pravimo »ohraniti Avstrijo«, ne sme nihče misliti, da so morebiti Slovani še davno nezreli v politični zavednosti, da bi mislili, da jim je Bog naložil edino nalogo ohraniti staro stavbo avstrijskega cesarstva, ki je sestavljena po raznih naključjih. Vsak narod se mora po božjih in naravnih zakonih najbolj ozirati nase in na svojo bodočnost; če torej pravimo, da so Slovani hoteli ohraniti Avstrijo, mora se razumeti samo ob sebi, da so videli Slovani v ohranitvi Avstrije obenem svojo lastno korist, svojo lastno svobodo. Ko je videla naša vlada edino nado na obstoj avstrijske države v Slovanih, ni zamudila obetati nam svojega prijateljstva; to obljubo smo sprejeli, pričakujoč od vlade za vse svoje žrtve vsaj pravičnost, vsaj enakopravnost z ostalimi narodi, enakopravnost s tistimi Madjari, Nemci in Lahi, proti katerim smo morali čuvati Avstrijo.

D. N. N. 73.

* * *

Mi zapadni Slovani, svobodni Slovani, Čehi, Jugoslavo ni in Poljaki stojimo trdno z avstrijskim cesarstvom, smatramo to cesarstvo za naraven pas, ki nas rodne brate ozko spaja in združene krepí zoper veliko nevarnost.

... Kaj poreče svoj čas zgodovina, da je Praga ohranila avstrijske barve, ko jih je zapustil celo Dunaj, celo dunajska vlada! O ironija usode! Čehi so bolj avstrijski nego Avstrijci sami! Mi v Pragi, mi v Zagrebu smo skrbeli bolj in vztrajneje za vašo korist!

Toda upamo, da se vlada spomni nas in sebe; želimo si, da bi plapolale na Dunaju edino avstrijske barve, ne pa

nemške — mi nismo Nemci in takšno besedo »mi« kliče 28 milijonov ljudstva z nami.

Premislite to, gospoda pri vladi! Izrecite končno načelo, da je avstrijsko cesarstvo društvo različnih narodov enake vrednosti, enakega prava, izmed katerih nobeden nobenemu ne služi. Edino tako bo trdno stala avstrijska država; kot nemška država pa razpade gotovo v dogledni dobi.

D. N. N. 3.

* * *

Čehom je prisodila usoda častno, toda nevarno mesto prve slovanske utrdbe na zapadu: branili so gore, svoje trdnjave toliko stoletij s častjo, branili jo bomo odslej, in Donava bo naša slovanska reka, Avstrija bo slovanska država. Če padejo Čehi — konec bo slave svobodnih zapadnih Slovanov, konec bo Avstrije.

D. N. N. 3.

* * *

Nihče ne bo tajil, da bi bilo dobro, če bi vsi narodi živeli po bratovsko med seboj in si vzajemno ne delali krivice, temveč si pomagali. Zares zahteva od nas krščanski nauk ne le to, temveč še več, da bi namreč tudi vsi ljudje živeli skupaj kakor bratje. Bilo bi to seveda blaženo življenje na svetu — toda ali se izvršuje ta zapoved? Ali si smemo misliti, da se bo kdaj izpolnjevala? Ali ne vidimo neprestano, da preganjajo narodi drug drugega in da sili drug drugega v podložnost? Ali nam ne grozi ravno isto od Nemcev in Madjarov? V sili nam sicer obetajo bratstvo in enakopravnost, kdaj so je pa nam vsaj trohico privoščili?

D. N. N. 104.

* * *

Mi vsaj smo prepričani, da krivičnost Nemcev in Madjarov k nam, ki traja že 1000 let, ne bo minila, tudi če bi

Nemško in Ogrsko postali republikî; ravno narobe mislimo, da bi kot republikî bili še požrešnejši in željnejši gospodovanja.

Edino veljavno sredstvo proti temu pritisku je, če se združi več slabših narodov in si pomaga med seboj, tako da bi mogli z združenimi močmi prisiliti večje narode k pravičnosti in braniti proti njim skupno svojo svobodo, neodvisnost in pravico. Potem je več upanja na bratstvo, če lahko reče vsak: Jaz gospod, ti gospod!

Rešitve torej ne vidimo v ničemer drugem, ko v združitvi z ostalimi manjšimi slovanskimi narodi, namreč s Srbi, Hrvati, Slovenci, Slovaki, Rusini, Poljaki, ki pripoznavajo sedaj menda brezdvomno po trpkih izkušnjah koristnost naših načel.

Preje ali pozneje morajo vendar postati iz Avstrije »združene dežele slovanske« in drugi narodi, ki ostanejo v našem društvu, bodo enakopravni in deležni naših zakonov in naše sreče, ki nam ne bo ušla, dasi se sedaj od mnogih strani mrači nad nami nebo. Slovanska vztrajnost in poštena naša demokratičnost, ki nikomur ne jemlje, temveč je vsem pravična, mora vendar zmagati.

D. D. N. 105.

* * *

Za nas je najvažnejše premisliti predvsem stališče Slovanov v Avstriji. Če bi Avstrija hotela razumeti svojo pravo korist in bi se po tem ravnala, bi postala lahko domačija in mila domovina slovanskih plemen . . . Slovan 1850, 558.

* * *

Namen naše slovanske politike je pripeljati vsa zapadna in južna plemena do združitve in s to združitvijo zasigurati vsakemu izmed njih svobodo, samostojnost in razcvit narodnega življenja. Ker je večji del teh slovanskih plemen

resnično združen v avstrijski državi, je zelo olajšana dosega našega namena; moramo namreč stremeti k temu, da bi se Avstrija tako preustrojila, kakor je za naše potrebe potrebno, zlasti pa k temu, da bi si tudi ostali naši sorodniki, ki žive doslej zunaj Avstrije, lahko želeli združitve z nami.

* * *

Pošteno demokracijo hočemo; brez narodnosti pa ni možna prava demokracija in brez federacije zopet ni možna v Avstriji narodnost, ker je zložena iz toliko različnih narodov; zato torej hočemo narodnost, demokracijo in federacijo obenem.

D. N. N. 161.

* * *

Naš glavni vzrok (za federacijo), ki smo ga že mnogo-krat navedli, je ta, da hrepeni vsak narod iz prirojenega nagiba neprenehoma po politični samostojnosti. Ta naravni nagib avstrijskih narodov bi moral neizogibno voditi k razpadu države. Edino s federacijsko ustavo je možno dati avstrijskim narodom toliko samostojnosti, kolikor je lahko osrednja državna oblast brez škode pogreša in tako se nadomestijo narodom vsaj večinoma vse ugodnosti samostojnosti skupno z vsemi ugodnostmi velike in močne države.

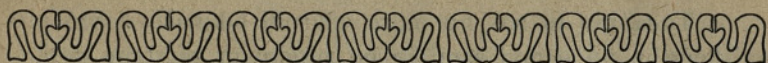
D. N. N. 193.

* * *

Kar se tiče nas Slovanov, imamo svoje prepričanje, za katero delujemo in od katerega se nikdar ne damo odvrniti; da je vlada z nami ravnala slabo — lahko bi rekli nepošteno — to ve vsakdo, in kdor to pred svetom taji, si mora gotovo v svoji vesti drugače misliti. Naše krivice so jasne. Onim, ki so se očito bojevali zoper Avstrijo, se je verjelo več nego nam in oni so prejeli mesto nas nagrado, ki smo jo zaslužili mi.

Toda niti to nas ne more odvrniti od naše dobro pre-
mišljene in po naravi sami in po zgodovini načrtane poti —
in dasi škoduje sedaj vlada v svoji zaslepljenosti sama sebi
in nam, dosegli bomo vendar končno cilj, ker drugače biti
ne more. Avstrija mora biti takšna, kakor mi svetujemo —
drugače bo prenehala biti.

D. N. N. 141.

Narodna enakopravnost.

Vsi govori in vsi prepiri o tem, ali naj se bolj oprijemamo svobode ali narodnosti, ali je narodnost važnejša nego svoboda in narobe, ali gre svobodi prednost pred narodnostjo, so bob ob steno in že od prvega začetka pogrešeni. Ako poreče kdo: Pusti od svoje slovanske narodnosti in dam ti svobodo, ali če mi reče zopet kdo: Pusti od svobode in demokracije in zato bo tvoja narodnost vladala, je ravno tako moj sovražnik kakor tisti, ki pravi: Vzamem si narodnost in svobodo.

Besedi »narodnost« in »demokratska svoboda« pa sta negotovi in vsakdo si lahko vlaga v nje drugačen pomen. Mi pa družimo z njima naslednji pomen:

»Narodnost« pomeni pri nas, da bi tam, koder stanuje naš narod, bila tudi vlada narodna, in da bi se rabil pri sodiščih in uradih in pri vseh javnih prilikah narodni jezik, da bi naši uradi uradovali ne le z ljudstvom, temveč tudi med seboj gor do najvišje instance v našem narodnem jeziku. Kadar bo tako, pride vse drugo samo ob sebi, namreč raba narodnega jezika v šolah, cerkvi, v družabnem življenju, v slovstvu. To imajo že sedaj Hrvati, zakaj bi torej tudi mi ne imeli? Besede: »povsod, koder naš narod stanuje« razumevamo v poštenem zmislu in nimamo pri tem v zasedi nikake jezuitske nepoštenosti (*reservatio mentalis*), ne morebiti, da bi hoteli imeti povsod, kjer stanuje nekoliko Slovencev, ali v vsaki odtrgani slovenski vasi slovensko vladno upravo, kakor hočejo na ta način nekateri nemški časopisi in ljudje njihovega mišljenja narodno enakopravnost

uničiti in jo onemogočiti. Kakor se odrekamo mi vsakega svojega narodnostnega otoka in ga prepuščamo tisti narodnosti, ki ga obdaja, tako zahtevamo zopet mi, da bi se odrekli tudi ostali svojih in da bi se narodnosti na pošten način zaokrožile, kakor je treba z ozirom na deželno upravo.

Po tem načelu prepuščamo tiste kraje, v katerih bivajo Nemci nepretrgoma skupno, pod nemško upravo. Po istem načelu smatramo n. pr. Ljubljano od nekdanj za slovensko mesto in Gradec za nemško, dasi živijo v Ljubljani tudi Nemci in v Gradcu tudi Slovenci. Razume se pri tem, da nočemo biti tako nestrpní, da bi ne privoščili n. pr. Nemcem v Ljubljani za njihove potrebe nemške šole in cerkve in raznih zavodov, ki si jih hočejo osnovati na svojo korist itd. Pravimo, da hočemo poštenje in vzajemno sosedsko ljubezen in skromnost ter stavimo na prvo mesto pravilo: Cesar nočes, da bi ti drugi storili, ne stori njim!

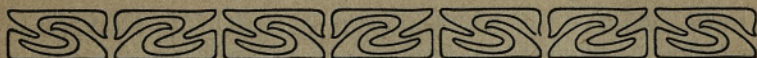
Slovan 1850, 554.

* * *

Mi izhajamo iz načela, da ima vsak državlján, ki ljubi svobodo in pravo, braniti vsako svojo politično pravico in naj je še tako neznatna in da je njegova dolžnost glasiti se brez strahu zoper vsako krivico.

V tem vidim zares glavni znak ustavne vlade, da doseže vsak proti vsakemu in naj je še tako močan, svojo pravico in da se mora v ustavni deželi držati zakonov ne le narod, temveč tudi vlada. Narodna enakopravnost je pa prvi in najiménitnejši zakon v Avstriji, je temelj vse države in pogoj njene srečne bodočnosti. Če ne bodo čuvali tega zakona, — lahko noč našim krasnim sanjam in nadam.

D. N. N. 188.

Slovanska vzajemnost.

Naši rodoljubi so zopet oživili misel Slovanstva, misel skupnega pokolenja in narodnega bratstva vseh slovanskih plemen, misel, ki je sicer pri nas nikdar niso popolnoma pozabili. ki pa ni vstopila nikdar tako v ves narod kakor v sedanjih časih. Slovanstvo je bilo od nekdanj glavno središče in temelj naše (češke) politike in bo ostalo za vselej, ker obsega v sebi jako zdravo in resnično misel, da si narodi istega rodu in živeči v istih težkih okoliščinah lahko najbolje vzajemno pomagajo h končni zmagi.

Ne da se nikdar zabraniti, da bi nova in velika misel poleg mnogih koristi, ki jih prinaša narodu, ne vodila tudi na drugi strani k skrajnostim in prenapetostim. Taka skrajnost in prenapetost je pri mnogih hrepenenje in želja po slovanski enakoličnosti, ki jo imenujejo enotnost, ker namreč hočejo, da bi se spojila vsa slovanska plemena v en narod v pravem pomenu besede, da bi namreč vsi Slovani imeli eno vladno, en jezik, eno literaturo, eno vero in eno upravo.

Vobče je to žalostna usoda človeka, da propada, kadar si hoče pomagati od enega zla, tem globlje v drugo; kadar si hoče pomagati iz teme, se opeče, in kadar si hoče olajšati od prevelike vročine, pa zmrzne. Tako je tudi s Slovanstvom.

— — — — —

Vseslovanstvo, slovansko vzajemnost in enoto slovanskih narodov razumevamo torej celo drugače in mislimo, da se drugače na naravni in praktični način niti ne more smatrati in sicer tako, da ni treba k tej slovanski enoti in

vzajemnosti nikake enakoličnosti niti v verskem niti političnem niti literarnem oziru, temveč samo skupne podpore proti skupnim sovražnikom in sicer take podpore, kakršno dovoljujejo okoliščnosti.

Tako daje vsak slovanski narod drugemu to, kar ima in kar lahko drugi potrebuje.

Slovan 1850, 556.

* * *

Zares ne vem, ali nisem že dovolj čestokrat razložil, da s tem, da hočemo ostati Slovani, nočemo biti Rusi, kar je gotovo mišljenje Poljakov, Čehov in južnih Slovanov. Tega ne govorimo iz previdnosti, temveč iz resničnega prepričanja. Toda na dokaz, da ne govorimo tako iz gole previdnosti in torej morebiti iz strahu pred komerkoli, smo povedali čestokrat, da postanemo vendar rajši Rusi, nego bi se dali siliti k nemštvu.

Slovan 1850, 681.

Splošna volilna pravica.

Ako se določujejo politične pravice po direktnem davku, so s tem oškodovani vsi iz srednjih in nižjih slojev, ker veliki posestnik ne plačuje v resnici sam toliko, kolikor od-daja, in ker srednji in nižji sloji plačujejo v resnici mnogo več davka, nego ga odštevajo sami pod imenom »direktni«. Direktni davek je celo slabo in nepravično merilo na politične pravice.

Slovan 1850, 975.

* * *

Naše prepričanje, je, da je vsaka razlika v državljanskih pravicah in vsako razdeljevanje državljanov na gotove razrede z večjimi in manjšimi pravicami za celoto škodljivo in graje vredno; prepričani smo, da je popolna in poštena enako-pravnost, da ima namreč vsak samostojen državljan isto pravo pri vseh volitvah in pri vseh ostalih javnih zadevah, najpravičnejši in obenem tudi najboljši in za celoto naj-koristnejši način deželne uredbe. Ako pa že mora biti nekaki cenzus, to je, ako se veže raba političnih pravic na gotov znesek davka (česar pa ne smatramo niti za potrebno niti za dobro): potem naj ne bo vsaj nobene razlike in nobene prednosti, nobenega višjega in nižjega razreda, temveč vsi, ki so dosegli cenzus, naj imajo povsod enaki glas in enako pravo.

Slovan 1850, 1164.

* * *

Kaj je to: volja večine? Kaj je večina? Večina je dvojna, ena na videz (umetno sestavljena), druga resnična,

Če ima z 8 milijonov dorašlih državljanov morebiti le eden milijon vobče pravico voliti poslance v svojem zmislu in po njih izjaviti svojo voljo, in če ima iz tega enega milijona zopet nekoliko tisoč (pod imenom največjih plačevalcev davkov) toliko pravice in glasu, kolikor ves ta milijon skupaj: ali je potem to, kar sklene večje število tako izvoljenih poslancev v zboru, volja resnične ali le navidezne večine? Na to ni odgovor težaven. In ali je mogoča trajna zadovoljnost v deželi, če vlada ta navidezna večina nad resnično, če vladajo, povejmo naravnost, bogati nad siromašnimi? Kakor se ni mogel ohraniti absolutizem, kjer je vladal eden nad vsemi, kot nepravilna reč, ravno tako se ne bo ohranila vlada, istotako nepravilna, kjer vlada majhna manjšina nad veliko večino. Edino tam se doseže trajni mir in trajna zadovoljnost, kjer vlada resnična naravna večina: splošna volilna pravica je edino veljavno sredstvo zoper revolucije.

D. N. N. 179.

Iz zadnjih besed Karla Havlička Borovskega.

Najlepša zavest urednika Slovana je, da ni služil nikdar drugemu ko slovanskemu narodu; če nam je ena pot k temu nasilno zaprta, skušamo mu služiti zopet po drugi poti in svoj čas bo dosegla naša zvesta služba vendar priznanje, ne sicer v obliki odličnih časti, s kakršnimi se plačujejo usluge, izkazane vladi, vendar pa v obliki prisrčnega in hvaležnega spomina.

Slovan, 16. VI. 1851. 83.

Popravi: str. 1 (naslov) m. J. Langer — Jan J. Langner.
str. 12, v. 21 m. pobitnosti — pobitosti.
str. 13, v. 4 m. votrajnosti — vztrajnosti.

Pregled:

Uvod	3
Skrbimo za ohranitev jezika in narodnosti	7
K uspehom vodi le npravna moč, omika in značajnost	9
Privoščite vsakomur lastno prepričanje	14
Vera	16
O radikalizmu in nazadnjaštvu. — Zakonita opozicija	19
O revoluciji. — Zoper revolucijo z orožjem	21
Proti jalovim rodoljubom	25
Naziranje o Slovanstvu	27
O političnih strankah in državnih oblikah	29
Naloga vojaštva	32
Kaj je prava zmernost	33
Razmerje k Avstriji in dinastiji. Potreba federacije	35
Narodna enakopravnost	42
Slovanska vzajemnost	44
Splošna volilna pravica	46
Iz zadnjih besed Karla Havlička Borovskega	47

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIINICA

00000487338

vadijo. — Dr. Pivko podaja v uvodu glavna metodična načela, kako je treba pri igrah postopati, nato pa sledi vrsta vsakovrstnih tekalnih, borilnih in metalnih iger (Jos. Wester, Ljubljanski Zvon, 1912, 111.)

Janko Osojnik, **Ribičev Jurka**. Pisatelj nam tako živo slika na konkretnem slučaju proces, ki se godi že desetletja nam v škodo, našim narodnim nasprotnikom v korist. — Prosil bi, iskreno prosil vse Slovence, katerim še ni postala narodnost in narodno delo samo puhlica, naj vzamejo knjižico v roke in naj čitajo. Dasi je »Ribičev Jurka« namenjen v dar obrtnemu naraščaju, jo bode vsak razumnik čital z večjim užitkom, kakor še tako znamenit tuj roman. Naj bi prišla ta drobna knjižica vsakemu Slovencu v roke od najnižjega do najvišjega stanu! Vsi pa skrbimo, da pride še prav posebno v roke mladini. Lepšega in koristnejšega daru ne moremo dati na pol odrasli mladini, kakor je ravno »Ribičev Jurka«. (Kompoljski, Slov. Branik 1912, 53.)

Pavel Poljanec, **Črtice iz slovenskega političnega dela in boja**. Pisatelj nam slika razvoj slovenskega javnega življenja od leta 1848. do najnovejših dni. Preko skromnih poskusov prvih slovenskih politikov sredi 19. stoletja nas vodi skozi trdo Bachovo dobo v živahna leta ustavnih bojov in razburkane strankarske boje najnovejše dobe.

Janko Osojnik: **Šaljivec iz Podravja**. Narodni humor najdete v tej zbirki (17 pripovedek o Marberžanih) v originalnih, dovtipnih črticah, ki budijo na poseben način narodno zavest. Knjigo je sprejela kritika jako pohvalno. Društvo je darovalo do 700 iztisov te knjige obmejnim Slovincem.

Vsaki pošiljatvi je priložen ček c. kr. poštne hranilnice (št. 91.111) z naznačenim zneskom, ki ga gg. naročniki naj blagovolijo čimprej nakazati društvu. Kdor je knjigo prejel **na ogled** in je ne meni obdržati, naj jo vrne tekom 8 dni v prvotnem ovoju nepokvarjeno.

Mariborski Sokol.

Seznamek knjig, ki jih je izdalo telovadno društvo »Mariborski Sokol«:

1. Pavel Poljanec: „Kratka zgodovina slov. naroda“, drugi natis, 1912, cena 1 K, po pošti K 1.10.
2. Janko Osojnik: „Šaljivec iz Podravja“, 1910, cena 1 K, po pošti K 1.10.
3. Janko Osojnik: „Ribičev Jurka“, 1911, cena 1 K, po pošti K 1.10.
4. Dr. Ljudevit Pivko, „Telovadne igre, I. del, 1911, cena 70 v, po pošti 75 v.
5. Pavel Poljanec: Črtice iz slovenskega političnega dela in boja, cena 80 v.
6. P. P.: „Načela Karla Havlíčka Borovskega, najslavnejšega češkega časnikarja“, 1912, cena 80 v.
7. Božena Němcová: „Česke pravljice“, I. 1912, cena 1 K, po pošti K 1.10.

Vse navedene knjige se dobijo tudi trpežno in lično v platno vezane z napisom na platnicah. Vezani izvodi so so po 60 v dražji.

Pripravljajo se še nadaljni zvezki telovadne in narodno-vzgojevalne (poučne, zabavne, mladinske) vsebine.
